

Konec dilem

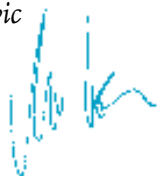

Letos je bilo teh priporočil 26 in se dotikajo najpomembnejših problemov na vseh področjih, na katerih smo zasledili kršitve. O teh priporočilih pišemo v nadaljevanju biltena, na tem mestu pa naj poudarim le priporočilo, ki daje varuhu pravico, da v obstoječem uradu oblikuje posebni oddelek, ki se bo poglobljeno ukvarjal z vprašanji diskriminacije in nestrpnosti. Tako se je zamisel, o kateri smo pisali v prvi številki biltena, o tej temi pa smo oktobra lani imeli tudi mednarodni posvet, materializirala.

S tem pa je tudi konec dilem, ali naj bo posebna neodvisna institucija samostojna organizacija ali naj deluje v okviru Varuha.

Naš urad se že sedaj veliko ukvarja s problemi diskriminacije in verjetno je dokaj logično, da to delamo, okrepljeni z novimi ljudmi, še naprej. In eno izmed prvih dejanj je ta številka biltena, ki je v večini namenjena seznanjanju z diskriminacijo: kaj to je, s kakšnimi problemi se je že srečeval varuh, kaj smo naredili in kaj je treba še narediti.

MATJAŽ HANŽEK,
Varuh človekovih pravic

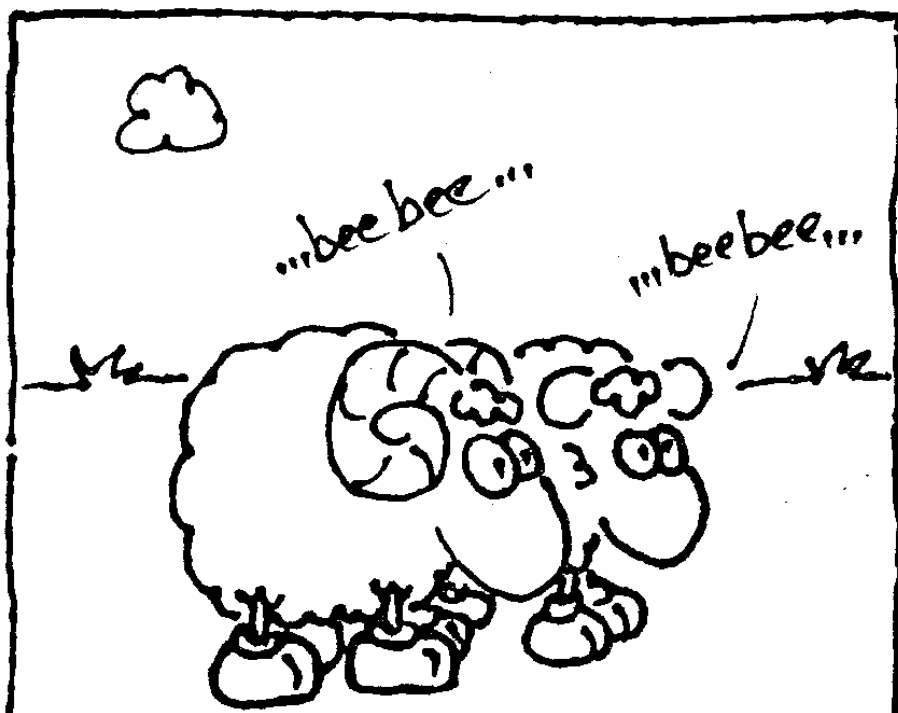
Tri je številka, ki pomeni množino - ko se nekaj zgodi trikrat, lahko rečemo, da se je dogodilo mnogokrat. Ko se nekaj zgodi mnogokrat, imamo vso pravico reči, da je tak pojav stalen. In če upoštevamo to logiko, smemo reči, da je bilten s to številko postal stalen. Stalnost je torej zagotovljena, trudimo pa se, da se bo tudi vsebinsko čim bolj približal tistim vsebinam, ki ljudi najbolj tarejo. Vaši odzivi kažejo, da nam to v veliki meri uspeva.

Julija je Državni zbor RS obravnaval poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2004, kar je bilo kar nekaj mesecev prej kot prejšnja leta. Potrudili smo se oboji: tako moji sodelavci kot tisti v DZ. Mi smo izdelali in poslali poročilo v DZ že v začetku aprila (čeprav zakon to nalaga do septembra), v DZ pa so držali besedo in o poročilu razpravljali že pred poletjem.

S tem smo po eni strani želeli doseči, da bi državni zbor razpravljal o čim bolj svežem gradivu, želeli pa smo se tudi izogniti predvolilnim bitkam in povolilnemu trgovanju na drugi, kar bi verjetno razpravo o človekovih pravicah potisnilo v prihodnje leto.

DZ je kot običajno po razpravi sprejel priporočila Vladi in drugim institucijam v državi o nadaljnjem ravnanju, ki naj bi zmanjšalo kršitve človekovih pravic in izboljšalo delovanje državne uprave.

... PREDSTAVLJAMO 2-3

aktualna tema

Kako prepoznati diskriminacijo in kako jo odpravljati

KAJ JE DISKRIMINACIJA, KAKO SI POMAGATE, ČE POSTANETE ŽRTEV DISKRIMINACIJE

? PROBLEM 4-5

Primeri diskriminacije, ki jih je obravnaval Varuh človekovih pravic

- .. TELEVIZIJSKI NAGOVOR TUDI ZA PRIPADNIKE ISLAMSKE VERSKE SKUPNOSTI
- .. KANDIDIRANJE UPOKOJENIH ZNANSTVENIKOV ZA RAZISKOVALNE PROJEKTE
- .. NEPOTREBNO NADLEGOVANJE POLICISTA
- .. DISKRIMINACIJA NA PODLAGI SPOLNE USMERJENOSTI
- .. UGOTAVLJANJE IDENTITETE

:) OTROCI & MLADI 5-6

VSI DRUGAČNI - VSI ENAKOPRAVNI: razhajanje med predpisi in prakso

! NOVICE 7

Varuh človekovih pravic na 8. konferenci Mednarodnega združenja ombudsmanov

MATJAŽ HANŽEK OSTAJA DIREKTOR IOI ZA SREDNJO IN VZHODNO EVROPO

Strip

Objavljamo najboljša kratka stripa na temo **DISKRIMINACIJA** prispela na razpis objavljen v prejšnjem Biltenu

Več na strani 3

Kako prepoznati diskriminacijo in kako jo odpravljati

KAJ JE DISKRIMINACIJA?

Diskriminacija pomeni kakršnokoli razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali dajanje prednosti na podlagi osebnih značilnosti, katerega namen ali dejanski učinek je onemogočiti kogarkoli ali ga prikrajšati za enakopravno priznavanje, uživanje ali uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem in vsakem drugem področju javnega življenja. Osebnostne značilnosti so na primer rasna oziroma etnična pripadnost, veroizpoved ali prepričanje, spolna usmerjenost, starost ali invalidnost idr.

NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA

O neposredni diskriminaciji govorimo takrat, ko se določena oseba obravnava manj ugodno kot druga v primerljivih okoliščinah, in sicer zaradi kakršnekoli osebnostne značilnosti ali pripadnosti določeni družbeni skupini.

Za neposredno diskriminacijo gre na primer pri zavrnitvi vstopa spolno drugače usmerjenih v javni lokal. Takšen primer je varuh obravnaval v letu 2001. Pri tem je opozoril, da mora biti izvajanje različnih javnih dejavnosti in storitev, med katere sodijo tudi gostinski lokali, nediskriminatorno. Izvajalec javne dejavnosti mora svoje blago ali storitve zagotoviti vsakomur brez razlik, ki nimajo podlage v predpisih ali utemeljenih razlogov. O tem je varuh izdal tudi posebno izjavo, ki pa se ni nanašala le na diskriminacijo istospolno usmerjenih, ampak velja za vse vrste diskriminacije.

V resničnem življenju pa se diskriminacija izvaja v bolj prikritih oblikah, zato predpisi urejajo tudi posredno diskriminacijo.

POSREDNA DISKRIMINACIJA

O posredni diskriminaciji govorimo takrat, ko na videz nepristranski ukrep, kriterij oziroma ravnanje postavlja posameznika v manj ugoden položaj na podlagi kakršnekoli osebnostne značilnosti ali pripadnosti določeni družbeni skupini, razen če postopek objektivno utemeljuje legitimna namera in če so sredstva za doseganje tega cilja primerna in potrebna.

Primer posredne diskriminacije bi lahko bili razpisni pogoji za raziskovalne projekte, ki zahtevajo, da mora imeti nosilec sklenjeno delovno razmerje v raziskovalni organizaciji. Tako se lahko posredno diskriminira starejše osebe, saj se upokojenim znanstvenikom onemogoča kandidiranje pri raziskovalnih projektih. Več o tem primeru si lahko preberete v rubriki PROBLEM.

KAJ OMOGOČA ZAKONODAJA?

Svet EU je leta 2000 soglasno sprejel direktivi, ki naj bi bili vodilo za boj proti diskriminaciji. To sta Direktiva o rasni enakosti 2000/43/E in Direktiva o enakosti pri zaposlovanju 2000/78/EC.

Direktivi jasno določata, da mora imeti vsakdo, kdor je postal žrtev diskriminacije, oziroma tisti, ki misli, da je bil nepravilno obravnavan zaradi osebnih lastnosti, na voljo ustrezno pravno varstvo in pravico do učinkovite odprave posledic neenake obravnave.

Ker je morala tudi Slovenija uresničiti ti direktivi, je Državni zbor RS 22. aprila 2004 sprejel Zakon o uresničevanju načela enakega

obravnavanja. S tem zakonom se določajo skupni temelji in izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih pravic in obveznosti ter pri uresničevanju njegovih temeljnih svoboščin na kateremkoli področju družbenega življenja, še zlasti pa na področju zaposlovanja, delovnih razmerij, vključevanja v sindikate in interesna združenja, vzgoje in izobraževanja, socialne varnosti, dostopa do dobrin in storitev ter preskrbe z njimi, in sicer ne glede na njegove osebne okoliščine, kot so narodnost, rasa ali etnično poreklo, spol, zdravstveno stanje, invalidnost, jezik, versko ali drugo prepričanje, starost, spolna usmerjenost, izobrazba, gmotno stanje, družbeni položaj ali druge osebne okoliščine

Po novem zakonu je naloga vseh organov, da v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo pogoje za enako obravnavanje oseb ne glede na katerokoli osebno okoliščino z ozaveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave.

Zakon tudi predvideva, da vlada kot svoje strokovno in posvetovalno telo ustanovi Svet za uresničevanje načela enakega obravnavanja. Poleg tega pa na Uradu za enake možnosti deluje zagovornik oziroma zagovornica načela enakosti, ki z obravnavo primerov domnevnega neenakega obravnavanja po določbah tega zakona nudi pomoč diskriminiranim osebam.

Pomembna pridobitev po novem zakonu je, da se breme dokazovanja v sodnih in upravnih postopkih razdeli med osebo, ki trdi, da je bila obravnavana nepravilno, in osebo, proti kateri je bila vložena pritožba. Tako mora oseba, ki je vložila pritožbo, najprej navesti dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je šlo v določenem primeru za diskriminacijo, in je zato primer treba obravnavati. Domnevni kršitelj pa mora nato dokazati, da v obravnavanem primeru ni kršil načel enakega obravnavanja oziroma prepovedi diskriminacije. Odgovornost dokazovanja se tako prenese na domnevnega kršitelja, ki mora sodišče prepričati, da ni ravnal diskriminatorno.

NEODVISNI ORGAN ZA POMOČ TISTIM, KI SO UTRPELI DISKRIMINACIJO

Da bi še zvišali raven varstva pred diskriminacijo, direktiva o rasni enakosti zahteva od vlad, da imenujejo neodvisni organ za pomoč tistim, ki so utrpeli diskriminacijo, pri uveljavljanju njihovih pritožb. Vlade morajo tem organom dati pooblastilo za izvajanje neodvisnih preiskav primerov diskriminacije in izdajanje neodvisnih poročil na to temo. Tako lahko ti organi spodbujajo razumevanje težav in pripomorejo k iskanju rešitev, pa tudi nudijo pomoč žrtvam.

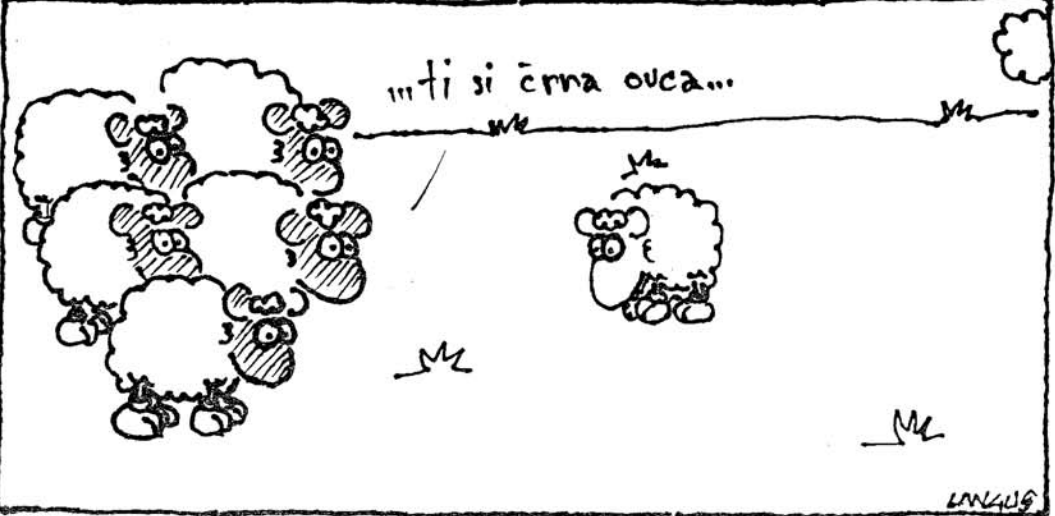
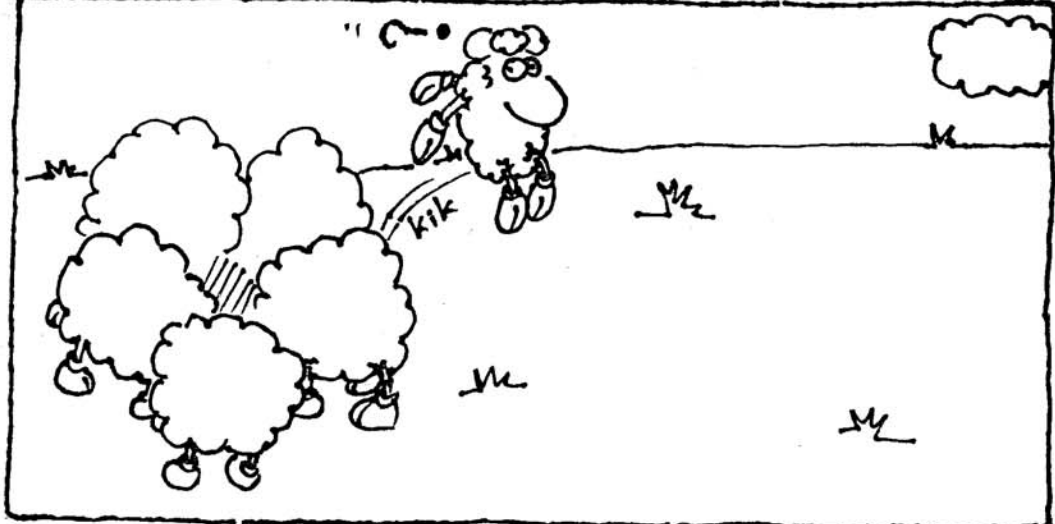
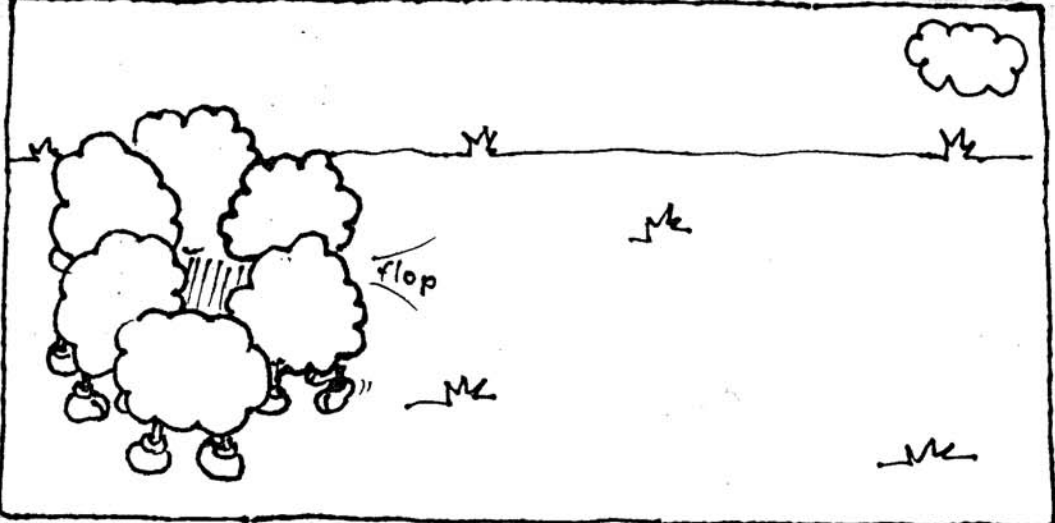
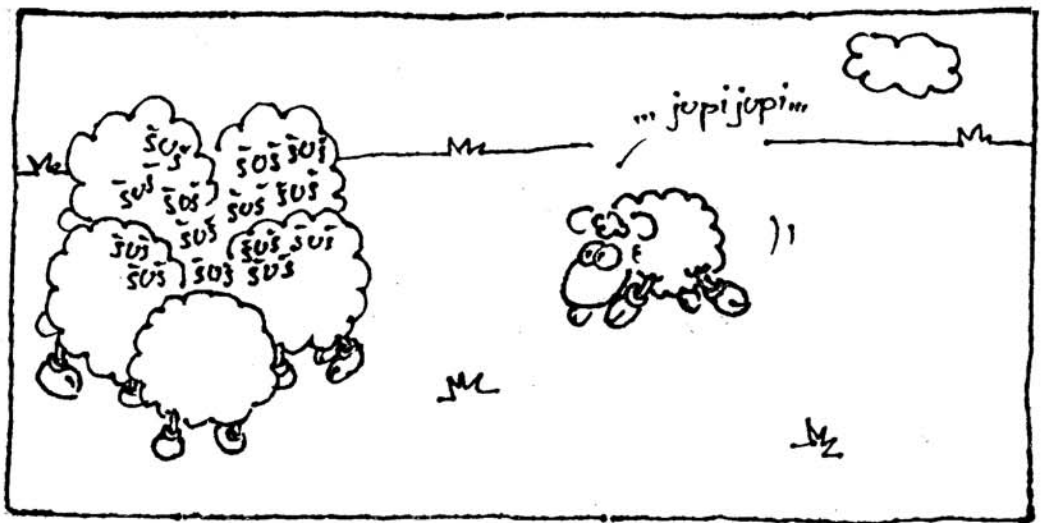
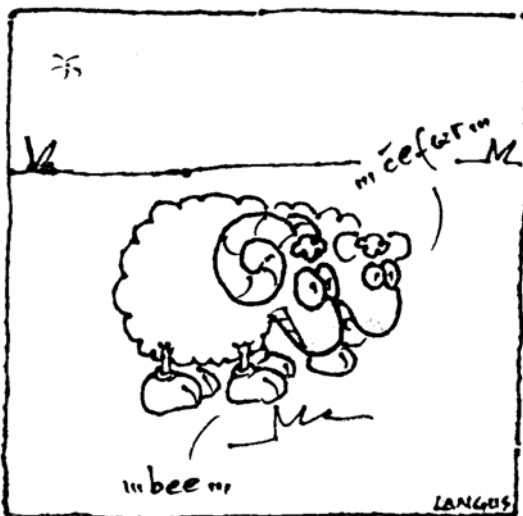
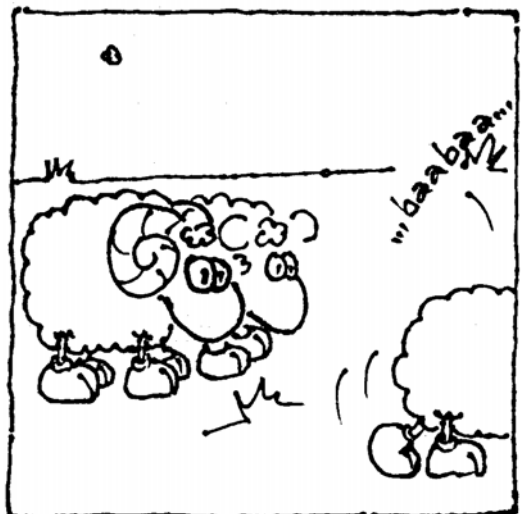
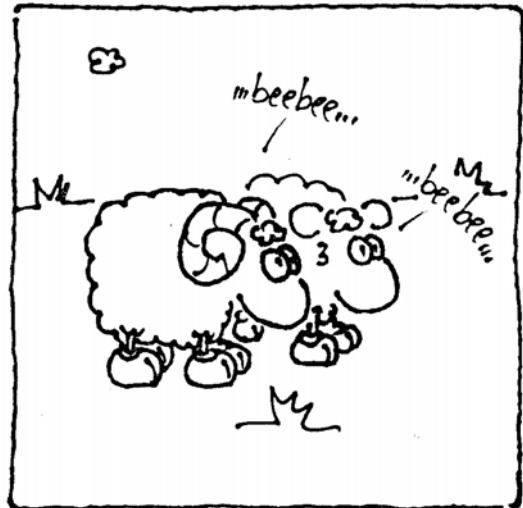
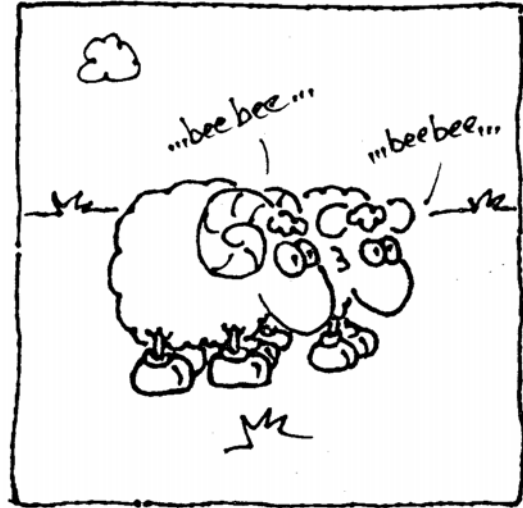
Državni zbor RS je 14. julija 2004 sprejel pobudo Varuha človekovih pravic, da se znotraj obstoječega Urada varuha oblikuje oddelek, ki se bo specializiral za spremljanje vseh oblik diskriminacije in nestrpnosti. Tako namerava Varuh oblikovati interdisciplinarno skupino, ki se bo celostno ukvarjala z vsemi oblikami diskriminacije. To pomeni reševanje pobud s področja diskriminacije, kar delamo že sedaj, izvajanje raziskav na tem področju ter oblikovanje ustreznih strategij izobraževanja in promocije, ki bodo pripomogle k zmanjševanju diskriminacije in nestrpnosti v slovenski družbi.

Če menite, da ste žrtev diskriminacije, se lahko obrnete na Varuha človekovih pravic, kjer vam bodo strokovni sodelavci ponudili ustrezno pomoč v skladu s svojimi pristojnostmi. ■

Kratka stripa na temo DISKRIMINACIJA

Kot je bilo obljubljeno, objavljamo tudi najboljša stripa, ki sta prispela na razpis za kratek strip na temo DISKRIMINACIJA, ki je bil objavljen v prejšnjem biltenu. Za najboljša sta bila izbrana stripa avtorja Dominika Cedilnika, kateremu iskreno čestitamo in mu želimo še nadaljnje uspešno delo. Zahvaljujemo pa se tudi vsem drugim, ki so sodelovali na našem razpisu!

Nekateri primeri diskriminacije, ki jih je obravnaval Varuh človekovih pravic

TELEVIZIJSKI NAGOVOR TUDI ZA PRIPADNIKE ISLAMSKE VERSKE SKUPNOSTI

Prejeli smo vlogo gospoda Osmana Đogića, slovenskega muftije Islamske skupnosti v RS, ki nam je posredoval svojo korespondenco z RTV Slovenija v zvezi s predlogom, da bi mu na televiziji omogočili objavo bajramskih nagovorov. Meni, da RTV ravna diskriminatorno, ker Islamska skupnost nima enakih možnosti za objavo sporočil ob svojih verskih praznikih, kot jo imajo druge verske skupnosti v Republiki Sloveniji. Na njegovo vlogo mu je odgovorni urednik informativnih in izobraževalnih programov RTVS sporočil, da njegovih nagovorov ne more predvajati v okviru osrednjih informativnih oddaj, saj naj bi to bilo v nasprotju s kodeksom, ter mu predlagal, naj se poveže z urednikom verskega programa v isti hiši.

Urednika informativnih in izobraževalnih programov RTVS smo prosili za odgovore o načinu dosedanjih objav nagovorov verskih skupnosti ob verskih praznikih, o določi kodeksa, ki preprečuje predvajanje takšnih nagovorov v okviru informativnih oddaj, ter o tem, ali načrtujejo tudi objave nagovorov predstavnikov Islamske skupnosti. Menili smo, da napotitev muftije na urednika verskega programa ni bila primerna.

Urednik nam je v odgovoru pojasnil, da so praznični nagovori predstavnikov verskih skupnosti (trmskokatoliške, evangeličanske in pravoslavne) doslej potekali zunaj informativnih oddaj oziroma v posebni oddaji po TV Dnevniku. Doslej so omenjenim verskim skupnostim dali možnost, da enkrat na leto nagovorijo svoje vernike. Informativni program je pri teh oddajah sodeloval le po tehnični plati. Na seji uredniškega sveta informativnega programa dne 8. 1. 2002 so sklenili, da bodo vodstvu televizije predlagali, naj ponudi podobno možnost nagovora tudi predstavniku Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji.

Muftija islamske skupnosti se je kasneje zahvalil za naše posredovanje.

KANDIDIRANJE UPOKOJENIH ZNANSTVENIKOV ZA RAZISKOVALNE PROJEKTE

Pobudnik je navedel, da ne more kandidirati na razpisih ministrstva za šolstvo, znanost in šport z raziskovalnimi projekti, ker razpisni pogoji zahtevajo, da mora imeti nosilec sklenjeno delovno razmerje v raziskovalni organizaciji. Z vpisom v register zasebnih raziskovalcev pa ima težave, ker pravilnik o pogojih vpisa upokojenim znanstvenikom tega ne omogoča. Meni, da se mu s tem krši pravica iz 14. člena Ustave RS, ki vsakomur zagotavlja enake pravice, ne glede na osebne okoliščine, med katerimi je posebej navedena tudi starost. S tem, ko ni mogel kandidirati na razpisih vašega ministrstva, pa naj bi se mu kršila tudi določba tretjega odstavka 49. člena Ustave, ki vsakomur pod enakimi pogoji dopušča vsako delovno mesto.

Na pogovoru z ministrico za šolstvo, znanost in šport na našem uradu smo opozorili tudi na ta problem. Ministrica je napovedala, da bo treba spremeniti zakon o raziskovalni dejavnosti. Menili smo, da ne vidimo zakonske ovire, da razpisi ne bi mogli omogočiti kandidate tudi upokojenim znanstvenikom, saj Zakon o raziskovalni dejavnosti (Ur. list RS, št. 8/91) v 39. členu določa, da je odgovorni nosilec raziskovalnega projekta praviloma v delovnem razmerju v raziskovalni dejavnosti oziroma je zasebni raziskovalec, kar po našem mnenju omogoča izjeme, ki se lahko opredelijo v razpisnih pogojih. Po mnenju MŠZŠ je ta določba tudi razlog, da trenutno veljavni Pravilnik o pogojih in metodologiji izbora in financiranja projektov temeljnega in aplikativnega raziskovanja, ki je podlaga za javni razpis, ne dopušča, da bi bil odgovorni nosilec projekta raziskovalec, ki ni v delovnem razmerju v raziskovalni organizaciji prijaviteljici. Posledično to seveda izključuje tudi upokojene raziskovalce. Kljub temu so upokojeni

raziskovalci lahko vključeni v projekt na podlagi pogodbenega razmerja, stroški njihovega dela pa se krijejo iz postavke "materialni stroški".

V Sloveniji je vrsta upokojenih raziskovalcev, ki želijo, da bi jim bilo omogočeno raziskovalno delo tudi po formalni upokojitvi ter da lahko projekte tudi prijavljajo. Zaradi razmeroma majhnega raziskovalnega potenciala, s katerim razpolaga država Slovenija, bi bilo seveda smiselno, da se omogoči enakopravno prijavljanje s projekti tudi upokojenim raziskovalcem, seveda pod enakimi pogoji, kot veljajo za raziskovalce, ki so v rednem delovnem razmerju v raziskovalnih institucijah. Zato je ministrstvo napovedalo, da bo do javnega razpisa za sofinanciranje projektov temeljnega in aplikativnega raziskovanja v letu 2002 temu primerno prilagodilo ustrezne podzakonske akte, tako da bi bile dopuščene določene izjeme.

UGOTAVLJANJE IDENTITETE

Obravnavali smo več pobud, povezanih z uporabo policijskega pooblastila ugotavljanja identitete. Po prvem odstavku 35. člena ZPol lahko policist ugotavlja identiteto osebe, ki (zgolj) s svojim videzom zbuja sum, da bo izvršila, izvršuje ali je izvršila prekršek ali kaznivo dejanje. Tako lahko oseba zbuja sum že zgolj zaradi dolžine las, nošenja brade ali načina oblačenja. Še več: videz lahko pomeni tudi barvo kože, spoštovanje različnih narodnostnih, kulturnih in verskih tradicij v oblačenju in oblikovanju zunanega videza posameznika. Okoliščina, da je nekdo oblečen na določen način ali ima določen videz zaradi barve kože, svoje narodnostne, kulturne, verske ali drugačne pripadnosti (tudi dolgi lasje ali podoba "skinhead") samo po sebi v pravni državi ne more biti dovolj za uporabo policijskega pooblastila. V sfero zasebnega življenja spada tudi upravičenje posameznika, da si sam določa svoj zunanji videz, kar velja tudi za način oblačenja. Zato videz sam po sebi ne more biti dovolj za uporabo pooblastila ugotavljanja identitete.

Ugotavljanje identitete zgolj zaradi videza, ki zbuja sum, da bo oseba izvršila, izvršuje ali je izvršila prekršek ali kaznivo dejanje, je po življenjskih izkušnjah obsojeno na neuspeh. Pogosto pomeni zgolj neutemeljeno vznemirjanje posameznika, ki spoštuje pravni red. Poseg na podlagi izpodbijane določbe ni nujno učinkovit s stališča preprečevanja in odkrivanja prekrškov ali kaznivih dejanj. Glede na pomembnost s posegom prizadetih pravic je nesorazmeren v primerjavi z uspešnostjo zagotavljanja legitimnega cilja, ki se z njim skuša doseči. Nelogično je tudi posameznika šteti za sumljivega zgolj zaradi njegovega videza. Zato ugotavljanje identitete zgolj zaradi sumljivega videza ni primerno sredstvo za preprečevanje in odkrivanje prekrškov ali kaznivih dejanj.

Policija se je odzvala na varuhova priporočila ter izdala kartonček, ki ga ima vsak policist, na katerem so podana navodila, kako naj policisti vodijo postopke v večkulturni družbi.

DISKRIMINACIJA NA PODLAGI SPOLNE USMERJENOSTI

V letu 2002 smo prejeli nekaj pobud istospolnih partnerjev, ki menijo, da so jim s tem, ko ne morejo skleniti zakonske zveze, kršene njihove ustavne pravice. Predvsem pravica do svobodne izbire zakonskega partnerja. Ustava prepušča urejanje zakonske zveze zakonu. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) omogoča sklepanje zakonske zveze le med osebami različnega spola. Dokler ustavno sodišče morebiti ne odloči drugače, je takšna ureditev v skladu z ustavo. Ne glede na takšno ureditev v ZZZDR smo menili, da se pobudnikom ne krši pravica do svobodne izbire partnerja, saj lahko ustvarijo življenjsko skupnost tudi z osebo istega spola, čeprav ne morejo skleniti

POSTOPKI POLICISTOV V VEČKULTURNI DRUŽBI

Obravnavajte vse enakopravno!

Zlasti upoštevajte:

- UPORABA rasističnih in žaljivih izrazov, kot na primer "črnuh", "čefur", "skin", "cigan", je neetična, nezakonita in neprofesionalna. Namesto o rasah raje govorite o različnih ljudstvih, populacijah ali skupinah (Nemci, Arabci, Afričani idr.).
- BODITE POZORNI na težave, ki jih lahko etničnim manjšinam povzročimo z uporabo žargona ali s šalami na njihov račun.
- IZOGNITE SE predsodkom in podcenjevanju drugih, ki so drugače oblečeni ali nosijo pokrivala, ki niso značilna za vaše okolje.
- VSTOPITE le tedaj, ko ste povabljeni (v nekatere molilnice na primer je vstop v čevljih prepovedan ipd.).
- OBNAŠAJTE SE prijazno in pomirjevalno do žrtve, vendar ne pretiravajte - objem lahko na primer pomeni zadrego ali žalitev.
- UPOŠTEVAJTE, da se v nekaterih skupnostih ženske počutijo neprijetno ali si ne želijo biti v sobi skupaj z moškim, ki ni sorodnik.
- ZAVEDAJTE SE kulturne različnosti v govorici telesa, npr. gledanje stran namesto vzdrževanje stika z očmi ni vedno znak nepoštenosti ali nespoštovanja.
- PRI KOMUNICIRANJU v postopku upoštevajte, da vas morda sogovornik ne razume popolnoma.
- NAGOVARJAJTE z imenom in priimkom in ne z vzdečki ali z ljubkovalnimi imeni.
- VZDRŽITE SE komentarjev in aktivnosti, s katerimi bi osebi povečali občutek strahu in prizadetosti.
- POSTOPEK opravite zakonito, profesionalno in korektno, tako v odnosu do žrtve kot tudi do storilca.

SPOŠTUJTE DRUGE IN SPOŠTOVALI VAS BODO

Kartonček z navodili policistom

zakonske zveze na podlagi ZZZDR. Takšna skupnost naj bi bila v načelu izenačena z zakonsko zvezo, čeprav predpisi in praksa na vseh področjih tega še ne zagotavljajo. To naj bi bilo zagotovljeno predvsem z zakonom o registraciji istospolnih skupnosti, ki čaka na sprejetje v državnem zboru.

NEPOTREBNO NADLEGOVANJE POLICISTA

Pobudnica se je pritožila zaradi večkratnih postopkov, ki jih je zoper njo vodil policist Policijske postaje Brežice. Ukrepe policista je povezovala s svojo temnopoltostjo. V enem izmed postopkov jo je spraševal tudi o njenem bratu. Ko jo je kasneje opazil pri gostinskem lokalu, ji je očital, da laže o tem, kje je njen brat. Policija je zavezana posredovati, vendar le v povezavi z opravljanjem nalog, za

katere ima pooblastilo v zakonih. Policisti morajo biti v odnosih do državljanov in strank vljudni, postopki in ukrepi policistov pa zakoniti. Policist Policijske postaje Brežice ni imel pooblastila, da je pobudnico nadlegoval z vprašanji o njenem bratu in ji pri tem očital, da laže. Opravili smo poizvedbe pri Generalni policijski upravi in zahtevali pojasnilo glede na navedbe pobudnice. Pritožbo pobudnice je obravnavala PU Krško in jo sprva ocenila kot neutemeljeno. Generalna policijska uprava se ni strinjala z mnenjem PU Krško glede strokovnosti in zakonitosti postopka policista. Zahtevala je dopolnitev pritožbenega postopka s soočenjem med pobudnico in policisti ter pričo postopka. Potrdila je, da policist ni ravnal po pravilih stroke, saj postopka vprašanji o bratu pobudnice ni bilo mogoče obravnavati kot uradno dejanje pooblaščenih uradnih oseb. Po ponovni proučitvi je PU Krško pritožbo pobudnice v tem delu ocenila kot utemeljeno, ni pa ji uspelo potrditi žalitev in groženj, saj se pobudnica ni udeležila soočenja. ■

OTROCI & MLADI

VSI DRUGAČNI - VSI ENAKOPRAVNI: razhajanje med predpisi in prakso

Osnovnošolsko izobraževanje je po Ustavi Republike Slovenije obvezno in se financira iz javnih sredstev. Država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Nobenega dvoma ni, da mora biti izobraževanje dostopno vsem, tudi otrokom s posebnimi potrebami; po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju: ZUOPP) so to otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti.

Različni avtorji ocenjujejo, da je v populaciji od tretjega do devetnajstega leta starosti okrog 25 odstotkov otrok in mladih s posebnimi potrebami. Pri izobraževanju so zaradi njihovih težav (primanjkljajev, ovir oziroma motenj) nujne prilagoditve v izvajanju pouka, zagotovljeni morajo biti ustrezni kadrovske in materialni pogoji.

Izobražujejo se po programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, po prilagojenih pro-

gramih vzgoje in izobraževanja ali po posebnih programih. ZUOPP je sredi leta 2000 uzakonil možnost njihovega vključevanja v redne šole, ki imajo izpolnjene ustrezne pogoje. Še naprej pa se ti učenci lahko izobražujejo tudi v posebnih organizacijah (šolah in zavodih).

Predpisi zagotavljajo enakost otrok, vendar pa enakosti ne gre enačiti z enako obravnavo vseh učencev v šoli. Enakost mora pomeniti za vse enake priložnosti, kar pa je trd oreh ne le za učitelje in druge strokovne delavce v šolah, temveč tudi za državne organe in lokalne oblasti.

Večje število pobud varuhu namreč kaže na to, da bo treba za dosledno izvajanje predpisov in za zagotovitev enakih možnosti za vse še marsikaj spremeniti. Pravice, ki jih otrokom in mladim s posebnimi potrebami jamči ta ustava in zakonodaja, so le malo vredne, če se ne uresničujejo.

Opisani primeri so odsev stanja v praksi. Prepričanju pobudnikov o neenakopravnem obravnavanju otrok in

mladih s posebnimi potrebami lahko pritrdimo. Nekaj razlogov za ravnanje pristojnih v teh in podobnih primerih lahko pripišemo slabšemu poznavanju problematike in spremembam na tem področju, a bi kljub temu pričakovali hitreje ter otrokom in mladim bolj naklonjeno ukrepanje, predvsem tedaj, ko bi bilo to ravno tako skladno s predpisi. Poleg tega gre za pravice otrok. Kako številne, zapletene in brez konca so poti za uveljavljanje njihovih pravic, vedo samo njihovi starši.

Glede na to, da je ukrepanje pristojnih v opisanih primerih potekalo v dobri veri in z najboljšimi nameni, kot smo lahko razbrali iz pridobljenih odgovorov, ter da večkrat ne gre za napačna, ampak "le" za nepotrebna dejanja, smo pristojnim svoje stališče vedno sporočili in predlagali drugačno, ustrežnejše ravnanje. Ne moremo reči, da smo bili v svojih prizadevanjih za doseg cilja uspešni, saj na njihove odločitve žal nismo mogli dovolj vplivati.

Zato se bo varuh skladno s svojimi pristojnostmi še naprej zavzemal, da bi se slogan "VSI DRUGAČNI - VSI ENAKOPRAVNI" uresničeval tudi v praksi.

ODLOČANJE O PRAVICI DO BREZPLAČNEGA PREVOZA

Eden od primerov neenakopravne obravnave osnovnošolskih otrok je odločanje o pravici do brezplačnega prevoza. Neenakopraven položaj učencev s posebnimi potrebami je videti že v tem, da staršem učencev brez posebnih potreb za uveljavitev te pravice ni treba posebej prositi.

Večina osnovnih šol ima organiziran prevoz v šolo s šolskim avtobusom v dogovoru z občino, zgodi pa se, da ga otroci s posebnimi potrebami zaradi svojih motenj ne morejo koristiti. Zato je njihov prevoz treba rešiti drugače, pri tem pa se pogosto zatakne.

Zakon o osnovni šoli določa, da ima učenec pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo bivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole. Otroci s posebnimi potrebami pa imajo to pravico zagotovljeno ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi.

V odločbi o usmeritvi bi bilo torej to pravico treba določiti le, če otrok s posebnimi potrebami stanuje manj kot štiri kilometre daleč od šole. O načinu prevoza se osnovna šola dogovori s starši in lokalno skupnostjo.

Varuh je obravnaval pobudo staršev otroka, ki obiskuje posebni vzgojno-izobraževalni program v osnovni šoli s prilagojenim programom. V prejšnjem letu so ga v šolo vsak dan vozili starši, 120 kilometrov daleč. Občina je staršem povrnila stroške prevoza mesečno, na podlagi poročila o številu dni, ko je bil učenec v šoli. V začetku novega šolskega leta se je družina preselila v drug kraj v drugi

občini. Starši so občini predložili potrdilo o novem stalnem prebivališču, uradni osebi pa pojasnili okoliščine v zvezi z njihovim otrokom ter izročili kopijo veljavne odločbe o usmeritvi otroka v posebni vzgojno-izobraževalni program.

Dogovorjeno je bilo, da bodo pristojni pred odločitvijo o pravici do brezplačnega prevoza pridobili dodatne informacije, saj takega primera na občini še niso imeli. Ker po mesecu dni v zadevi še ni bilo odločeno, so starši oddali še zahtevek za povračilo stroškov prevoza. Uradna oseba na občini je menila, da za povračilo teh stroškov na novi relaciji ni pravne podlage, zato je zahtevala pojasnilo pristojne enote Zavoda RS za šolstvo, ki vodi postopke usmerjanja otrok s posebnimi potrebami.

Dokaj hitro je bila izdana nova odločba o usmeritvi, v kateri je med drugim določeno tudi povračilo prevoznih stroškov za otroka v osnovno šolo in domov. Z dnem njene pravnomočnosti je občina staršem ta strošek priznala in ga tudi povrnila, do takrat pa so starši prevoz financirali sami.

Zaradi dvoma potrebnosti izdaje nove odločbe o usmeritvi in prepričanja o neenakopravnem položaju otroka v tem postopku smo za mnenje in pojasnilo zaprosili Zavod RS za šolstvo ter Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (v nadaljevanju: MŠZŠ).

V pojasnilu Zavoda RS za šolstvo je zapisano, da so se za nadomestitev stare odločbe z novo odločili predvsem zaradi preglednosti in jasnosti odločbe, pa tudi zaradi spremembe podzakonskega predpisa - meril za opredelitev vrste in stopnje

primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami. V odločbi so izjemoma opredelili določilo o prevozu, saj so hoteli zagotoviti, da bodo staršem ti stroški povrnjeni. Nova odločba je bila drugačna od prejšnje tudi v tem, da v njej otroku niso določili spremljevalca, saj za to ni zakonske podlage, pa čeprav je bilo očitno, da otrok ni mogel v šolo prihajati sam, saj bi se sicer lahko vozil s šolskim avtobusom in problema sploh ne bi bilo.

MŠZŠ je v odgovoru potrdilo naše prepričanje, da je bila izdaja nove odločbe o usmeritvi nepotrebna. Prav tako po njihovem mnenju z odločbo ni treba ponovno določati pravice, ki jo sicer osnovnošolskemu otroku priznava zakon. Po Zakonu o splošnem upravnem postopku izdaja nove odločbe o usmeritvi za izvrševanje pravice do plačila prevoznih stroškov zato ni bila potrebna. Menijo, da tudi sprememba predpisov ni razlog za njeno izdajo, saj so starši v času preselitve oziroma pisnega zahtevka za plačilo prevoznih stroškov razpolagali z veljavno odločbo o usmeritvi otroka v vzgojno-izobraževalni program.

Stališče varuha je, da bi o pravici otroka do brezplačnega prevoza na občini morali odločiti takoj, ko so prejeli dokazilo staršev o novem stalnem prebivališču, najpozneje pa tedaj, ko so prejeli njihovo vlogo za povračilo stroškov. Od prejema vloge do pravnomočnosti odločbe namreč mine najmanj 45 dni, kar v praksi pomeni, da morajo v tem času prevoz za otroka zagotavljati starši sami.

VRSTA JAVNEGA ZAVODA NE BI SMELA VPLIVATI NA PRAVICE

Še trši oreh pa je za pristojne razlaga 56. člena Zakona o osnovni šoli, ki določa pravico do brezplačnega prevoza, za primere, ko so otroci z odločbo usmerjeni v posebni vzgojno-izobraževalni program, ki se izvaja v socialno-varstvenih zavodih. Iz njihovih pojasnil namreč izhaja, da je vrsta javnega zavoda razlog za to, da ti otroci, pa čeprav so šoloobvezni, nimajo pravice do brezplačnega prevoza.

Zakon o osnovni šoli ne omejuje te pravice z vrsto zavoda, v katerem se otroci izobražujejo. Tudi ZUOPP v svojih določilih nikjer ne pogojuje pravic, ki izhajajo iz tega in drugih predpisov za področje vzgoje in izobraževanja, z vrsto zavoda, ki izvaja določen vzgojno-izobraževalni program.

Upravna razdelitev resorjev med različna ministrstva in druge državne organe ne bi smela imeti za posledico neenakega obravnavanja glede na to okoliščino, ki z vsebino pravice nima nikakršne povezave. Ker je osnovnošolsko izobraževanje obvezno za vsakogar, ni mogoče sprejeti stališča, da pri uresničevanju obveznosti in seveda tudi te pravice pripadajo le učencem, ki se izobražujejo v šolskem zavodu. Učenci so v program usmerjeni z odločbo državnega organa in ne obiskujejo socialnega zavoda po svoji volji ali volji njihovih zakonitih zastopnikov.

Dejstvo, da določen zavod po klasifikaciji ne spada med vzgojno-izobraževalne, ampak med socialno-varstvene, ne bi smelo vplivati na pravico učencev do brezplačnega prevoza. Odločitev, da določene programe izvajajo tudi drugi zavodi in ne le vzgojno-izobraževalni, je sprejela država, zato ne bi smela različno obravnavati otrok, ki so na podlagi njene odločitve usmerjeni v programe, za katere je pristojno drugo ministrstvo.

Problem je varuhu predstavilo več pobudnikov in nanj smo že lani opozorili MŠZŠ. Pristojni so nam sporočili, da so problem zaznali in da ga bodo v čim krajšem času rešili skupaj z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ). Junija smo zaradi novih pobud s to vsebino na šolskem ministrstvu ponovno poizvedovali. Zanimalo nas je, kako daleč so pripravljene rešitve, ki bodo otrokom s posebnimi potrebami zagotavljale pravico iz 56. člena Zakona o osnovni šoli, ne glede na vrsto zavoda, kjer se izvaja program, v katerega so usmerjeni.

Pojasnili so nam, da so v letu 2002 na to opozorili MDDSZ, ki je pristojno za socialno-varstvene zavode. Ugotovili so, da pravico do izobraževanja in pravico do povračila stroškov prevoza ureja Zakon o osnovni šoli, medtem ko Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakon o socialnem varstvu določata način financiranja. Ker so socialno-varstveni zavodi v pristojnosti MDDSZ, pravice do brezplačnega prevoza otrok, vključenih v posebne programe v teh zavodih, niso posebej opredelili v podzakonskih predpisih. Stališče MŠZŠ je, da problem ni v njihovi pristojnosti. MDDSZ so predlagali, da dopolni 16. člen Zakona o socialnem varstvu tako, da bo dopolnitev vključevala tudi pravico do brezplačnega prevoza otrok.

Varuh z njihovim stališčem ne soglaša. Po našem mnenju gre za neenako obravnavo otrok, kar je v nasprotju s 14. členom Ustave Republike Slovenije. Menimo, da pravic tudi ni mogoče določati v podzakonskih predpisih, saj je to v nasprotju s 87. členom Ustave Republike Slovenije, zato je takšno sprenevedanje neprimerno. Pričakovali smo, da bo pristojni državni organ upošteval določila Konvencije o otrokovih pravicah in ob oceni o morebitni pravni praznini ali ob negativnem kompetenčnem sporu predlagal Vladi Republike Slovenije ustrezno rešitev.

IZŽREBANCİ NAGRADNEGA VPRAŠANJA

V prejšnji številki biltena smo bralcem zastavili nagradno vprašanje:

Ali lahko Evropski ombudsman obravnava pritožbe proti državnim, regionalnim ali lokalnim organom v Sloveniji?

- Ne, ker je za to pristojen slovenski varuh človekovih pravic.
- Da.
- Da, vendar zgolj v primerih, ko se pritožbe navezujejo na zadeve EU.

Pravilen odgovor se glasi:

a) Ne, ker je za to pristojen slovenski varuh človekovih pravic.

V uredništvu smo do 15. julija prejeli 33 dopisnic s pravnimi odgovori. Kratke majice z logotipom varuha pa bodo prejeli:

Alojz Grivec, Poljane 56, 8216 Mirna Peč
Mojca Skvarča, Rovte 50, 1373 Rovte
Metoda Grivec, Partizanska 1, 1380 Cerknica

Nagrajencem čestitamo! Nagrade bodo izžrebanci prejeli po pošti.

Z začetkom novega šolskega leta so spet nastali navedeni problemi. Od pristojnih na MŠZŠ smo zahtevali, da naše stališče še enkrat temeljito proučijo in se opredelijo do očitanih kršitev enakosti. Iz njihovega odgovora, ki smo ga prejeli pred kratkim, izhaja, da za neenako obravnavo obstaja zakonska podlaga, zato MŠZŠ tega vprašanja ne namerava rešiti. S problemom bo varuh seznanil Vlado Republike Slovenije in predlagal ustrezno rešitev.

OBISKOVANJE ŠOLE NE SME BITI ODVISNO LE OD POMOČI SOŠOLCEV

Tudi primer (ne)zagotavljanja ustreznih prostorskih razmer in prilagoditev opreme dijakom s posebnimi potrebami ne kaže na zagotavljanje enakih možnosti za izobraževanje za vse.

Dijaki srednje šole so varuhu poslali protestno pismo, v katerem so opisali težave, s katerimi se vsak dan spopadajo gibalno ovirani dijaki na njihovi šoli, pa tudi drugi dijaki, ki jim pomagajo premagovati zanje nepremostljive ovire. Na šoli se že več let izobražujejo tudi gibalno ovirani dijaki, ki zaradi arhitektonskih ovir večino pouka lahko obiskujejo le s pomočjo sošolcev. Šolska stavba namreč ni zanje prav nič prilagojena. V šolo lahko vstopijo samo s pomočjo drugih, prav tako se ne morejo samostojno gibati po preozkih hodnikih, številnih stopnicah in majhnih učilnicah. Na šoli nimajo prilagojenih sanitarij.

Prepričani so, da je prav, da se dijaki s posebnimi potrebami izobražujejo skupaj z vrstniki, vendar bi moral ustanovitelj bolj poskrbeti za razmere, da bi bilo to lažje izvedljivo. Menijo, da je inkluzivno izobraževanje izjemno koristno za vse in da se drug od drugega veliko naučijo, predvsem spoštovanja, strpnosti in odgovornosti.

Od MŠZŠ smo pridobili informacijo o stanju opreme na šoli in možnosti za ustrezne investicijske posege za izboljšanje prostorskih razmer in odpravo ali vsaj ublažitev arhitektonskih ovir, ki jih opisujejo dijaki.

Predstavniki ministrstva so zapisali, da je prenova šole predvidena v prihodnjih letih. Pojasnili so, da se zavedajo problemov arhitektonskih ovir pri starejših šolskih zgradbah, ki niso bile obnovljene v zadnjih letih, ko so na tem področju že začeli veljati strožji in sodobnejši predpisi. Zagotovili so, da bodo to skušali hitreje reševati posebej z vsako šolo, v katero bodo vključeni dijaki s posebnimi potrebami. O siceršnjih načrtih ministrstva glede zagotavljanja prostorskih in drugih ustreznih razmer za njihovo izobraževanje (tudi slepih in slabovidnih, gluhih, naglušnih in drugih) v rednih srednjih šolah pa nismo prejeli odgovora, niti nam niso posredovali želenih podatkov o stanju na slovenskih srednjih šolah v zvezi s problematiko arhitektonskih ovir, dodatne opreme in prilagoditev, ki so potrebne za dijake s posebnimi potrebami za nemoteno obiskovanje in kakovostno spremljanje pouka.

Šele na podlagi teh podatkov in podatkov, na katerih srednjih šolah se izobražujejo, bi bilo mogoče izdelati načrt postopnega odpravljanja vseh vrst ovir, ki so razlog za njihov neenakopravni položaj.

Državni zbor sprejel 26 priporočil Vladi o varstvu človekovih pravic

Državni zbor je ob obravnavi rednega letnega poročila varuha človekovih pravic za leto 2003 s 43 glasovi za in desetimi proti sprejel tudi 26 priporočil vladi, ki segajo na področja ocene o spoštovanju človekovih pravic in pravni varnosti v državi, ustavnih pravic, varstva osebnih podatkov, omejevanja osebne svobode, pravosodja, policijskih postopkov, upravnih zadev, zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenega varstva ter varstva otrokovih pravic in nasilja v družini.

Vlada naj v okviru strategije protidiskriminacijske politike, glede na veliko družbeno razslojevanje, vodi odločnejšo politiko skupnega razvoja celotne družbe, katere cilj bo predvsem aktivno vključevanje vseh skupin ljudi v razvoj, je eno izmed priporočil.

Državni zbor podpira pobudo Varuha človekovih pravic, da se znotraj obstoječe institucije varuha oblikuje notranja organizacijska enota, ki se bo specializirala za spremljanje diskriminacije in nestrpnosti. Vlada in pristojna ministrstva naj glede na dejstvo, da še vedno niso pravočasno izvršene odločbe Ustavnega sodišča, s katerimi je ugotovljena neustavnost zakonov in podzakonskih aktov, storijo vse za sprotno reševanje tovrstnih zadev.

Poleg tega naj Vlada predlaga sistemsko ureditev za priznanje sedaj ustavno neimenovanih narodnih manjšin in za njihovo enakopravnejšo obravnavo. Vlada in pristojni državni organi naj vodijo bolj

usklajeno politiko za reševanje romske problematike. V zvezi s tem je treba celovito zakonsko urediti to vprašanje, predvsem v področni zakonodaji, ki ureja področja socialnega varstva in zavarovanja, zdravstvenega varstva in zavarovanja, zaposlovanja in brezposelnosti, vzgoje in izobraževanja.

Vlada naj v zvezi z zakonom o varstvu osebnih podatkov še posebej vztraja pri oblikovanju enotne neodvisne institucije za varovanje osebnih podatkov oziroma za nadzor nad vzpostavljanjem zbirk in uporabo teh podatkov. Zagotoviti mora tudi večjo odprtost, preglednost in javnost svojega dela, kar je mogoče uresničevati s pravilnim dostopom do podatkov javnega značaja, kar so vse pomembni elementi sodobne, demokratične in pravne države.

Na področju omejevanja osebne svobode naj Vlada in pristojni organi delujejo še posebej hitro, če je obdolženec v priporu. Vlada in pristojni organi naj oblikujejo takšno kriminalitetno politiko, ki bo poleg zatiranja kriminalitete z represijo zagotavljala tudi sistem primernih ukrepov za njeno preprečevanje. Državni organi so zavezani tudi zagotoviti varnost zaprtim osebam, zato naj sprejmejo vse razumne ukrepe, da se obsojencem zagotovi varnost tudi v razmerju do soobsojencev.

Na področju pravosodja naj si vlada oziroma pristojno ministrstvo, sodstvo, državno tožilstvo, državno pravobranilstvo in odvetništvo vsak v okviru svojih

pristojnosti prizadevajo za redno in učinkovito odločanje v vseh sodnih postopkih, saj so še vedno sodni zaostanki na posameznih področjih. Vlada in sodišča naj si prizadevajo za zakonito, učinkovito in hitro delo izvršiteljev pri opravljanju neposrednih dejanj izvršbe in zavarovanja.

Pri policijskih postopkih naj Vlada in pristojno ministrstvo zagotovi pravočasno in dosledno uvedbo disciplinskega postopka zoper policista vedno, kadar so podane okoliščine, ki utemeljujejo uvedbo takšnega postopka. Vlada oziroma pristojno ministrstvo naj uveljavita zakonsko ureditev policijskih pooblastil, ki bo zagotavljala predvidljivost primerov, v katerih je posamezno pooblastilo mogoče uporabiti, hkrati pa mora biti zagotovljen tudi učinkovit pravni nadzor skupaj z ustreznimi in učinkovitimi sredstvi zoper zlorabo policijskih pooblastil.

Glede otrokovih pravic državni zbor Vladi predlaga, naj zagotovi možnosti za aktivno učenje o otrokovih pravicah na vseh ravneh izobraževanja. Prav tako je treba usposobiti za izobraževanje o otrokovih pravicah tudi učitelje in druge strokovne delavce. Vlada naj s pripravo ustreznih predpisov zagotovi, da bodo otroci imeli pravico do svojega zastopnika v vseh postopkih, kadar jih starši ali njihovi skrbniki ne znajo ali ne zmorejo ustrezno zastopati.

■ Vir: STA, 15. julij

Varuh človekovih pravic na 8. konferenci Mednarodnega združenja ombudsmenov

Varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek se je v dneh od 7. do 10. septembra udeležil 8. konference Mednarodnega združenja ombudsmenov (IOI), ki je bila v Quebecu v Kanadi. Ta konferenca je po štirih letih zopet združila vse člane Mednarodnega združenja ombudsmenov in druge, ki se aktivno ukvarjajo z varstvom človekovih pravic na različnih koncih sveta.

Še pred začetkom konference, in sicer 4., 5. in 6. septembra, je bilo prav tam tudi srečanje članov uprave IOI, kjer so izvolili novo vodstvo. Funkcijo predsednika IOI je po novem prevzel ombudsman ameriške zvezne države Iowa William Angrick, ki je pred tem opravljal funkcijo regionalnega predsednika za Severno Ameriko. Spremembe pa je doživel tudi evropski del IOI, saj so bili zamenjani vsi direktorji, razen slovenskega varuha človekovih pravic Matjaža Hanžka, ki ostaja direktor za srednjo in vzhodno Evropo. Direktorji, ki se bodo po novem pridružili slovenskemu varuhu Matjažu Hanžku, so: finska ombudsmanka Ritta-Leena Paunio, ombudsman Severne Irske Thomas Frawley in avstrijski ombudsman Peter Kostelka. Nova sestava direktorjev, ki iz

Slovenski varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek ostaja direktor IOI za srednjo in vzhodno Evropo

svojih vrst določi regionalnega predsednika, je za to mesto izglasovala Petra Kostelka.

Mednarodno združenje ombudsmenov je bilo ustanovljeno leta 1978 in združuje organizacije ombudsmenov z vsega sveta. Njegovi glavni cilji so promocija koncepta ombudsmana in spodbujanje njegovega razvoja po svetu, razvoj in izvajanje programov, ki omogočajo izmenjavo informacij in izkušenj med ombudsmeni po svetu ter izobraževalnih programov za ombudsmane, spodbujanje in pod-

pora raziskovalne dejavnosti v institucijah, zbiranje, shranjevanje in širjenje informacij, dajanje finančne pomoči za spodbujanje razvoja koncepta ombudsmana v državah, ki ga še nimajo, ipd.

Tema tokratne konference je bila "Ravnovesje med dolžnostmi, ki izvirajo iz državljanske pravice in prepoznavanjem posameznih pravic in obveznosti - vloga ombudsmenov", njen namen pa je promovirati nove ideje in pospešiti razprave v zvezi z obstoječimi zadevami, ki se nanašajo na delo ombudsmenov.

Konferenca je bila razdeljena na tri plenarna zasedanja. Prvo se je ukvarjalo s spoštovanjem človeške raznolikosti in splošnim razumevanjem demokratičnih vrednot. Na drugem zasedanju so se udeleženci posvetovali o odgovornosti ombudsmenov pri razvijanju etike v javnem sektorju v luči socialno političnih in ekonomskih sprememb, na zadnjem pa so spregovorili o tem, ali lahko prepoznavanje pravic in svoboščin posameznikov preživi pritisk stopnjevanja varnosti. Zadnji dan konference je bil namenjen zasedanju generalne skupščine IOI in srečanju novih članov uprave IOI. ■

Otrokove pravice niso k'r neki, otrokove pravice so zakon!

Dunajska c. 56, 1109 Ljubljana
Brezplačni tel.: 080 15 30

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

info@varuh-rs.si
www.varuh-rs.si

KAJ IN KDO JE VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC RS?

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije je **samostojen** in **od državnih institucij neodvisen**. Bdi nad tem, ali državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil pri svojem delu spoštujejo pravice posameznikov in skupin. Na mesto varuha človekovih pravic je bil 21. februarja 2001 za šest let imenovan sociolog **Matjaž Hanžek**. Nanj, na njegove štiri namestnike ali na njegove strokovne sodelavce se lahko obrnete, če menite, da vam je bila kršena katera izmed pravic.

KAJ VARUH LAHKO STORI ZA VAS?

Varuh človekovih pravic **lahko zahteva vse podatke** iz pristojnosti državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil. Tudi če gre za zaupne podatke, mu le-ti morajo omogočiti preiskavo.

Varuh lahko kršitelja **opozori**, da kršitev popravi oziroma odpravi storjeno nepravilnost ali celo **predlaga** povrnitev škode. Lahko opozarja in posreduje tudi v primerih nedostojnega, neetičnega ali nemoralnega ravnanja oblasti v odnosu do posameznikov. Varuh lahko na ustavno sodišče **vloži zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti** določenih predpisov ali aktov ali pa posreduje ustavno pritožbo zaradi kršenja katere od pravic. Vladi ali parlamentu lahko da **pobude** za spremembo zakonov in drugih predpisov. Lahko pa tudi **predlaga** vsem organom, ki sodijo v njegovo pristojnost, da

izboljšajo svoje poslovanje in odnose s strankami. Varuh lahko vsakomur **posreduje svoje mnenje** o nekem primeru, ki je povezan s kršenjem pravic in svoboščin. Pri tem ni pomembno, kakšne vrste je postopek, niti v kateri fazi obravnave je pred določenim organom. Lahko vam tudi **svetuje v zvezi s pritožbenimi potmi ali postopki**, ki jih morate ubrati, da bi **sami razrešili svoj problem**.

ČESA VARUH NE MORE STORITI!

Varuh lahko deluje samo v razmerju do nosilcev oblasti, torej do javnega sektorja, **ne more pa posegati v zasebni sektor**. Varuh tudi ne more **opraviti dela ali odpraviti kršitve** oziroma nepravilnosti **namesto določenega državnega organa, organa lokalne samouprave ali nosilca javnih pooblastil**. Tisti, ki je storil kršitev ali nepravilnost, jih je **zavezan tudi sam odpraviti**.

Varuh prav tako **ne more obravnavati zadev, ki so v postopku pred sodiščem**, razen v izjemnih primerih.

KAKO PRITI DO VARUHA?

Varuhu lahko pošljete **pisno pobudo po pošti ali elektronski pošti**, lahko pa se nanj obrnete tudi prek **brezplačnega telefona** ali se **dogovorite za osebni pogovor** z njim ali njegovimi sodelavci. Če ne morete osebno do njega v Ljubljano, imate nekajkrat na leto priložnost srečati se z njim, ko **posluje zunaj sedeža** oziroma se mudi v različnih krajih po Sloveniji.